

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N: 8.

Augusti 1868.

7:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen och i hvilken Svenska trädgårdsföreningen, Stockholms gartnersällskap och Upsala trädgårdssällskap offentliggöra sina förhandlingar, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, Två riksdaler riksmünt. — Bref adresseras till Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet.

Köksväxters förvaring i friskt tillstånd.

(Svar på frågan nr 14.)

Bidrag till svar på frågan i N: 3, om kål och andra köksväxters förvaring.

Hvitkål. Jag har för min del gjort på följande sätt. Kålen blef icke afskuren utan upptagen med rötterna och lagd upp och nedvänd ett par dagar, för att torkas. Skadade blad borttogos, eljest fick den behålla alla bladen, och lades den sedan i samma ställning, således upp och nedvänd på bara jorden på en 5 à 6 fot bred afsnörad säng. Den lades alldeles hufvud vid hufvud, hvarefter den betäcktes med ren jord ifrån sidorna, vid pass $\frac{1}{2}$ fot högt. Härpå lades nu ett andra lager, i samma ställning, och så åter jord, hvarmed högen tillspetsades så att den, färdiggjord, såg ut som en vanlig potatishög. Man tillsåg att ett jordlager af minst $\frac{3}{4}$ fot betäckte kålen.

Efter det kålan var inträngd $\frac{1}{2}$ fot, öfvertäcktes högen med halm för att hindra kålan att vidare intränga. På så sätt förvarad höll sig kålen till fram på våren. Efter behof blef under vintern en del i sender intagen i källare eller dylikt rum för att vara till hands.

Blomkål har jag icke haft förvarad längre än till jultiden. Detta var i en disponibel drifbänk, der den nedslags med rötterna i sand, och skyddades emot fröst genom öfverlagda gamla träluckor. Vid blidvåder gafs den frisk luft.

Savoy- och Rosenkål blef jordslagen och skyddad med granris, då dessa kålsorter höllo sig friska till fram på våren.

Morötter, Rödbetor, Selleri m. fl. hålla sig friskast om de jordslås på en torr plats, betäckas med $\frac{1}{2}$ fot starkt jordlager och först då frosten hotar att tränga djupare gifver en ytterligare täckning af granris e. d. Efter behof upptages en del i sender och förvaras i källare eller annan lokal för att vara till hands.

Men sedan luften om våren begynner bli varm och värmen nedtränger i jorden, vet jag intet annat att göra än att taga in sådana saker i källare.

Hufvudsaken vid köksväxters förvaring anser jag vara, att hålla dem vid en jemn temperatur af högst 2 grader öfver fryspunkten. Kan man åstadkomma en sådan temperatur, så anser jag det icke omöjligt att hålla t. ex. rotfrukterna friska året om. Morötter och kålrötter förvaras

ock i högar liksom potatis; jag har dock icke pröfvat detta förvaringssätt.

Man har ock enkom dertill byggda s. k. öfvervintringsgropar för köksväxters förvaring. Der intet grundvatten hindrar äro sådana lätta att åstadkomma. De böra vara 6 à 7 fot djupa, göras vanligtvis 7 à 10 fot breda, och långa efter behofvet; de inrättas så att man vid behof kan lufta. De förses med ett tak af bräder, som vid inträdande sträng köld täckes med halm eller granris; man har härvid den fördelen att kunna tillse och putsa, och att taga när som helst utaf sakerna. *H—dt.*

Det är med nöje vi infört ofvanstående hittills mottagna enda svar på frågan 14. Vi hade hoppats få mottaga många svar på densamma, helst den berör ett ämne som praktiseras af de allraflesta trädgårdsodlare och således borde intressera dem, men då detta icke hittills blifvit fallet, vilja vi äfven meddela våra erfarenheter i ämnet, ehuru vi under de senaste 10 åren föga egnat oss åt köksväxtodling, dels emedan denna odling för oss varit bisak, dels ock af brist på tjenlig jord för dylik odling, hänvisade som vi varit och äro till en obändigt styf lerjord, hvori köksväxter icke haft eller ha någon nämnvärd framgång. Som vi anse det ifrågavarande ämnet ganska viktigt ha vi dock gjort åtskilliga försök med olika metoder för köksväxters förvaring och hoppas derföre att de dervid gjorda iakttagelserna icke skola vara alldeles utan nytta.

Köksväxters förvaring i källare. Detta hos oss allmännaste sätt är känt af hvar och en. Den största olägenhet dervid plägar dock vara att källaren vanligen är för varm och ett fel är att vara för rädd om värmen och icke lufta, ty köksväxterna lida icke i källaren af 1 à 2 graders tillfällig köld, men väl af några graders oafbruten värme. Här vid Experimentalfältet finnes en af tegel hvälfd källare under stora huset, upplåten för trädgårdsafdelningens behof, hvilken i hög grad besitter den egenskapen att vara för varm. Den användes hufvudsakligen för trädskolornas behof, näml. till öfvervintring af unga stamtörnsrosor och unga plantor af åtskilliga andra för våra vintrar i ungdomen ömtåliga träd och buskplantor, men

försöksvis öfvervintras derstädes äfven något litet köksväxter såsom morötter, palsternackor, rödbetor, rättikor, kålrötter o. d. Då sådana trädväxter, som tillhöra fria jorden, måste hållas vid en ganska låg temperatur, om de skola kunna hållas i hvilat under vintren, har derföre såväl dörren som en å källaren befintlig luftlucka hållits öppen under en betydlig del af vintren. Först då kölden i det fria nedgått till 5 å 6 grader, äfvensom under nätterna då köld varit att befara, har dörren tillslutits, hvaremot luftluckan lemnats öppen ända tills kölden ute i det fria nedgått till under 15 grader C. Jorden i kärnen hvori de träartade växterna stått har väl tidtals varit något frusen, men köksväxterna, hvilka förvarats i torr sand, ha deraf icke befunnit sig illa, utan tvärtom bibehållit sig utmärkt väl, och som de högst obetydligt visat benägenhet att vilja växa, ha de icke behöft putsas och de ha befunnit vida friskare och smakligare, än detta plagar vara förhållandet i källare i allmänhet. Vi anse således förvaring af köksväxter i källare såsom ett ganska godt förvaringssätt, förutsatt att källaren genom luftning hålles tillräckligt sval. Naturligtvis måste en källare luftas mer eller mindre, alltefter som den i sig sjelf är mer eller mindre varm och torde det derföre vara säkrast ha en termometer placerad i källaren. Ju närmare fryspunkten temperaturen kan hållas, desto bättre. Så snart solvarma dagar mot våren inträffa är det nödigt att väl tillsluta källaren om dagarna, men i dess ställe hålla den öppen om nätterna, så snart icke allt för stark köld under natten är att befara.

Köksväxters förvaring i hög ute i det fria. Våra första försök i den vägen skedde enligt det i Trädgårdsvännen af Müller uppgifna sättet, näml. att lägga rotväxterna hvarfals mellan jord, men detta sätt att gå tillväga ha vi, efter under en följd af år förnyade försök, funnit föga lämpligt. Möjligen skulle denna metod visa gynnsamma resultat, om den jord man använder till fyllnad mellan rötterna vore fullkomligt torr, men något sådant finnes icke föreskrifvet i det nämnda arbetet. Då jord, tagen på ett trädgårdsland vid den tid på hösten då köksväxterna upptagas, alltid är i någon betydligare grad fuktig, så komma rotväxterna att ligga inbäddade i fuktig jord och till följe deraf börja de snart nog att växa och framdeles ruttna, hur sorgfälligt man i öfrigt än går tillväga. Vi hafva derföre numera alldeles öfvergifvit detta förvaringssätt sedan vi vunnit en, relativt till försöken, tämligen dyrköpt erfarenhet om metodens oduglighet. Under de tre senaste åren ha vi deremot förvarat rotväxter i högar utan jord mellan rötterna, och detta har lyckats fullkomligt alla tre åren och på denna grund anse vi oss kunna förorda denna metod. Förfarandet vid detta förvaringssätt är ganska enkelt. På en torr plats bortskottas matjorden på så stor fläck som man anser behöfvas, hvarefter ett tunnt lager halm derpå ut-

breddes och derefter läggas de till förvaring af sedda rotväxterna i en spetsig hög. I spetsen af högen sättes en trumma eller skorsten af bräder, $\frac{1}{2}$ å $\frac{3}{4}$ fot invändigt i fyrkant, försedd upp till med ett sluttande tak och så inrättadt att luften har fritt tillträde, men regn eller snö hindras att intränga i densamma, eller sådan som vidstående teckning utvisar, d. v. s.

på den sidan hvaråt det lilla taket sluttar och hvarest detta bildar ett utsprång, går sidobrædet icke ända upp till taket, utan lemnar en så stor öppning, *a*, att man beqvämt kan insticka armen i trumman. Högen täckes sedan med ett några tums tjockt lager af halm och derutanpå med ett omkring

1 fot tjockt jordlager. Jorden tages omkring högen och på något afstånd från densamma, så att derstädes ett djupare dike bildas. Att man från detta dike skall åvägabringa nödigt utlopp, så att vatten icke stannar i detsamma och intränger i högen, förstås af sig sjelft. Så länge ännu ingen betydlig köld är rådande, d. v. s. icke öfverstiger 8—10 grader, är denna täckning öfver köksväxterna fullt tillräcklig, men vid tilltagande köld lägges utanpå jordbetäckningen ett lager hästströ (obrunnen, halmblandad hästgödsel) af allrahögst 1 fots tjocklek. Vid blidväder och ringare köld, eller så länge kölden icke nedgår under 4 å 5 grader hålles trumman eller skorstenen ständigt öppen, men tillstoppas med en trasa, halmtapp e. d. vid tilltagande köld. Öppnas dock genast åter så snart luften blir blidare och vi tro oss böra lägga särskild vikt på att man icke får lufta för litet, emedan vi föreställa oss att den vid detta förvaringssätt ovane af fruktan för kölden kommer att hålla för varmt så att växterna börja växa. Säkrast vore möjligen att i trumman nedsätta en termometer, hvilken man vid behof kunde upptaga och rådfråga. På sådant sätt ha vi förvarat fröstockar af morötter, rödbetor, kålrötter, hvitkål m. m. med god framgång. Märkligt är att under det råttor och sorkar härstädes på alla andra ställen föröfvat betydliga skador både på köksväxter och annat ha de ännu aldrig inträngt i dessa högar och skulle detta fortfarande visa sig bli förhållandet vore detta en icke ringa fördel.

Fröodlarna i Quedlinburg i Tyskland förvara fröstockar af hvitkål sålunda att kälren jordslås om hösten uti det fria och vid inträdande köld täckes med halm. Två års försök här vid Experimentalfältet har ådagalagt, att denna metod äfven är användbar hos oss. Förtvå år sedan åto dock råttorna upp de allra flesta af hvitkålsfröstockarna, men de som skonats hade stått sig mycket väl. Under sista vintern har här gjorts en märkelig iakttagelse rörande hvitkåls förmåga att fördraga köld. Några hvitkålshufvud blefvo jordslagna å en öppen för blåst utsatt plats och här lågo de alldeles obetäckta

utsatta för all blåst ännu vid 15 graders köld och de voro nu narturligtvis alldeles stenfrusna. I detta tillstånd blefvo de öfvertäckta med ett tunnt lager moss, dock icke bättre än att denna såsom varande frusen icke hängde tillsammans, utan snart nog och vid stark köld delvis blåste af. De öfvertäcktes då med en gammal utsliten drifbänksmatta af rör och lemnades i detta skick till våren. Det befanns då att alla voro friska utom en, på hvilken stocken angripits af röta, så att den icke dugde att utplantera. De öfriga stå nu då detta nedskrifves i slutet af Juni fullsatta med fröskidor, lofvande en vacker frö-

skörd. Härmed vilja vi icke förorda att just på detta sätt förvara fröstockar, men vi ha ansett oss böra omnämna den gjorda iakttagelsen, hvaraf kan inhentas att man icke behöfver alltför ängsligt söka skydda sådana sorter för köld, som visa sig så oömma.

Dessa ofullständiga anföranden kunna icke anses såsom något tillräckligt svar på den ifrågavarande frågan, och som ämnet förefaller oss vara af icke obetydlig vikt, vore det önskligt få mottaga flera meddelanden såsom svar på densamma.

Om två- och fleråriga prydnadsväxter för fritt land.

Af G. L.—n.

(Forts. från nr 6.)

Dagljiljorna, *Hemerocallis*, hålla till godo med nästan allt slags jord; dock blifva de vackrare i en kraftig, löst gräfvnen jordmån. Alla fordra sol och någorlunda fritt och djupt läge. De planteras vanligen på rabatter, men kunna äfven användas till plantering i kanten af buskpartier, hvarest de med sina ljusgröna svärdlika blad göra ett behagligt afbrott mot den öfriga grönskan. Förökningen sker bekvämast genom sönderdelning. De hos oss vanligast förekommande arter äro: *Hemerocallis flava*, hvars i juni och juli, på 2 fot höga stänglar framkommande, stora gula blommor, nya för hvarje dag, hafva en angenäm vällukt. Kan användas till drifning om vintern, för hvilket ändamål man i september inplanterar starka exemplar i krukor, hvilka få stå ute i det fria tills frost inträffar, då de inpackas i löf eller flyttas till ett frostfritt ställe. I mars insätas de i varmhuset, då de vanligen börja blomma i slutet på april. *H. fulva* är hos oss allmänast och träffas i nästan hvarje bondträdgård i de södra provinserna. Har brandgula blommor, större än hos föregående. Af denna art har man en rätt vacker varietet med hvitrandiga blad samt en d:o med dubbla blommor, denna dock ej så vacker som den enkla. *H. graminea* liknar den förstnämnda arten, men är till alla delar mindre. Har smala, nästan gräsliga blad och gula blommor.

Dessa tvänne arter uthärda de strängaste vintrar utan olägenhet och kunna med skäl rekommenderas åt älskare af fleråriga blomsterväxter. De öfriga arterna, såsom: *H. Disticha*, *H. Kwanso*, *H. Dumortierii* m. fl. måste i mellersta Sverige öfvervintras frostfritt. Med undantag af *H. flava* och *graminea*, hvilka båda förekomma i södra Europa, härstamma dessa växter från Kina, Japan och flera andra Asiatiska länder.

Funkian är nära beslägtad med föregående. Dess alla arter äro komna från Japan, hvarest de anträffas på soliga ställen, växande i lös och näringsrik jord. De flesta arterna med sina

varieteter motstå ganska väl våra vintrar och fordra skydd endast mot ovanligt sträng barfrost, synnerligast om denna kommer något sent på våren. Den vackraste, men också ömtåligaste af alla, är *Funkia alba*, äfven odlad under namn: *F. subcordata*, *Hemerocallis japonica*, *H. alba* och *Lilium cordifolium*. Blomstängeln hos denna utmärkta praktväxt blir omkring 2 fot hög och bär i augusti talrika, liljelika, välluktande blommor. Måste hos oss omsorgsfullt betäckas eller ock planteras i vida krukor, öfvervintras frostfritt och om våren utplanteras på en solrik plats i god jord. *F. albo-marginata* har äggrundt lancettlika blad, prydda med hvita kanter. Blommorna betydligt mindre än hos föregående, sittande i rika klasar på den knappast fothöga stängeln, lilasfärgade. *F. coerula* har breda, äggrunda blad, 1½ å 2 fot hög stängel med vackra, men luktlösa, blå blommor. Af denna art finnes en varietet med vitbrokiga blad. *F. grandiflora* har stora, vackra, hvita blommor, liknande dem hos *F. alba*. Måste om vintern skyddas för sträng barfrost. Äfven af denna art har man åtskilliga varieteter med brokiga blad. *F. lancifolia* har äggrundt-lancettlika blad och lilasfärgade, stundom hvita blommor. *F. Sieboldii* utmärker sig för sina stora, vackra, grågröna blad. Blommorna äro hvita. *F. undulata* har ovala, spetsiga, vågiga blad, hvilka i midten hafva en ljusare, nästan hvit färg. Blommorna framkomma på 1½ å 2 fot höga stänglar; de underst sittande äro hvita, de medlersta blå, något högre upp blifva de lilasfärgade och blifva slutligen i toppen gröna. Har åtskilliga varieteter med brokiga blad.

Dessa verkliga prydnadsväxter kunna användas på rabatter och i kanten af större eller mindre buskpartier. Till infattning af högre bladväxtgrupper passa de äfven alldeles utmärkt. Ej allt för små, runda grupper, planterade endast med brokbladiga varieteter, taga sig utmärkt väl ut i en frisk gräsmatta. De förökas lättast

genom rotdelning. Blomma i augusti och september månader.

Af liljeväxterna återstår ännu att nämna den lilla vackra s. k. hundtanden, *Erythronium dens canis*. Denna nätta växt är ytterst sällsynt i våra trädgårdar och dock förtjenar den en plats der framför många andra. Stängeln blir 4 å 6 tum hög med en enda hängande, rosenröd, violblå eller hvit blomma. Roten, som har utseende af en tand, planteras i september $1\frac{1}{2}$ å 2

tum djupt i hvad för god trädgårdsjord som helst och betäcket under stränga vintrar med torrt löf. Till drifning planteras man i september 3 å 4 lökar i 4 tum vida krukor, hvilka nedgrävas i sand och få stå ute till slutet af december, då de inflyttas i ett tempererad, sedermera i ett varmt hus, så nära dagen som möjligt. Växer allmänt vild i södra Europa, Siberien etc. etc. (Forts.)

Ampelväxter.

(Efter Hort. français af C. F.)

Ingenting är gratiösare än dessa amplar upphängda i rummen i verandor och i växthusen.

Det antal växter som man i allmänhet använder till att garnera dessa amplar med är icke mycket talrikt. De vanligaste äro murgröna, dvärgtropaeolum, *Cactus serpentinus*, *Vinca*-arter, *Verbener*, *Petunier*, *Sedum*, *Sieboldtii* m. fl. Man kan likväl för samma ändamål bruka ett mycket större antal arter och ibland andra följande:

Pelargonium lateripes (murgrönbladig pelargon) passar förträffligt till hängvaser. Hennes glänsande och böjliga grenar, som vrida sig i alla riktningar, äro rikligt beklädda med sköna, glänsande, gröna blad och med små vackra purpuröda blommor, hvilkas öfra blomblad hafva mörkare strimmor. Man har äfven varieteter med hvita, rödstrimmiga blommor med brunbandade eller hviträndade eller med krusrandiga blad; de göra en ganska vacker effekt. Denna kallhusplanta låter med största lätthet föröka sig genom sticklingar. Hela dess skötsel består deri att man tid efter annan vattnar och med en våt svamp aftvättar det dam som fäster sig på bladen.

Russelia juncea passar förträffligt väl för boningsrum; dess constitution trotsar till och med dammet, som för så många växter är så förderligt. Den har inga blad eller, snarare, de äro så små, att de äro nästan osynliga. Dess stjelkar äro mycket förgrenade, tunna och böjliga såsom refvorna på en ärta och falla mycket smakfullt tillbaka i en båglinie. Nästan hela året är plantan smyckad med långa, hängande, pipiga blommor af vacker skarlakansröd färg. För att få *Russelia* att blomma, måste man hålla den i en någorlunda liten kruka. Det är en varmhusplanta, eller åtminstone hör den till tempererade huset.

Torenia asiatica är företrädesvis en planta för hängamplar. Dess stänglar äro sköra, men de bära blommor så stora som hos *Digitalis*, i form af en tratt med fem utbredda flikar af vacker lilaspurpurfärg och äro markerade med tre stora mörkpurpurfläckar. *Torenia* hör till varmhuset och fordrar skuggning för de heta solstrålarne.

Aeschynantes-arterna äro äfvenledes varm-

husväxter och garnera en hängvas utomordentligt väl. Stängel och blad äro något köttiga, tjocka, mörkgröna. Blommorna, till formen liknande *Salvia*, äro röda och stå ensamma i bladvecken eller vid qvistarnes ändar närmande sig bukettform. För denna sorts kultur mest användbar art är *Aeschynanthes Boschianus*.

Agalmyla staminea passar mycket bra för hängkorgar; de hängande grenarnes blommor likna *Aeschynanthes*, men äro mera ponceauröda.

Achymenes cupreata passar äfvenledes mycket väl; från dess krypande stängel framkomma utlöpare af kopparaktig färg. Blommorna likna vissa *Penstemon*arter, äro lifligt skarlakansröda, och fränkilja sig utmärkt väl mot bladens bronsaktiga färg.

Af öfriga varmhusväxter, som äfven egna sig såsom ampelväxter, äro *Tradescantia Zebrina*, *Isolepis gracilis* och några *Selaginella*. Den likaså lysande som besynnerliga *Orchidé*-familjen är rik på plantor för denna sorts kultur, men de passa icke såsom rumprydnader. Utmärkt vackra hängamplar bildas af *Myoporum parvifolium*. Då de små sticklingplantorna toppas på två tum när, utveckla de talrika hängande grenar garnerade med små smala blad och tusentals små hvita blommor. *Myoporum* är en kallhusplanta och mycket lätt att sköta.

Sollya heterophylla hör till familjen *Pittosporae* och passar äfvenledes förträffligt till hängamplar. Dess svaga och hängande grenar bära mycket eleganta, små, blå blomklockor af effekt. Liksom föregående hör denna växt till kallhuset och låter lätt föröka sig genom sticklingar.

Brachysema och några *Chorizema*arter lämpa sig förträffligt för denna sorts odling. De äro bland kallhusets vackraste *leguminoseae med mycket mjuka grenar, hvilka under några sommarmånader, till och med i mars och april, äro besatta med täcka blommor.

Man måste förundra sig att man icke oftare finner *Fuchsier* använda till hängamplar. Några af dessa varieteter egna sig särdeles till ampelodling, emedan dess grenar först vågrätt utbreda sig och sedan smakfullt nedfalla, och så

mycket mer som äfven de i långa qvastar nedhängande blommorna fullkomligt motsvara karakteren hos en ampelväxt.

Till rätt vackra hängvaser har äfven begagnats *Agathea amelloides*, en compositeae med blå blommor, *Vittadenia triloba* (ur samma familj), hvilken bildar knippor af röda och hvita blommor, och *Lantana Selloniana*, hvilken sistnämnda är garnerad med små buketter af mörkvioletta och lilasfärgade blommor.

Nierembergia-arterna bilda spåda lätta buskar af ööfverträfflig effekt.

Oxalis rosacea, (hvilken bland trädgårds-mästare vanligen går under namn af *Oxalis rosea*) är för hängamplar en utmärkt planta, men dess vackra blommor öppna sig blott vid solsken. Detsamma gäller om *Mesembryanthemum*-arterna, som för sina svaga hängande stänglar kunna användas till att bekläda hängvaser, men vaserna måste upphängas på ett soligt ställe. Dessa plantor äro för ofvannämnde ändamål så mycket fördelaktigare, som de fördraga torra.

Saxifraga sarmentosa, med sina långa trådformiga röda stänglar, som äro prydda med bladbuketter, är en beundransvärdt vacker hängväxt.

Den vinner ännu högre värde genom den lätta vackra blomspira, som upphöjer sig ur midten af hufvudplantan. Växten hör till kallhuset.

Clintonia pulchella är en bekant vacker *lobeliaceae*, med skärt blå, till lösa klasar förenade blommor, genom hvilka de böjliga hängande grenarne äro smyckade. Man kan om hösten så dessa plantor och omplantera dem i krukor för att öfvervintra dem under glas, men bättre är att så dem om våren i en drifbänk.

Nolana-arterna kunna äfven behandlas och nyttjas på samma sätt som *Clintonia*.

Fragaria indica gör nästan samma effekt som *Saxifraga sarmentosa*, åtminstone beträffande den upprättstående blomstängeln, hvilken sedermera blir smyckad med nätta röda frukter.

Vitis elegans, med sina svaga hängande grenar och sina violetta och blå frukter, är en utmärkt planta för hängamplar. Den uthärdar i det fria*). Andra för samma ändamål passande frilandsväxter äro *Crusianella stylosa*, *Coronilla varia*, *Linaria Cymbalaria*, *Ajuca reptans* *Lamium maculatum* med panacherade blad m. fl.

*) I Tyskland och Frankrike, men icke här i Sverige.

Red.

Trädgårdsodling i den höga Norden.

Försök till svar å frågan 13.

(Forts. fr. nr 7.)

Kålrötternas odling skulle naturligtvis ock kunna med samma fördel drivas nu som förr, om den kunde skyddas för menniskoåverkan. Af föregående synes att moraliteten varit förr bättre än nu; åtminstone var icke åverkansbegäret sådant som nu. Moralitetens försämrande tyckes i detta afseende hafva steg för steg följt skogs-sköflingen i hälarne, och det vill synas som skogsåverkansraseriets förbannelse genom de gräs-liga följderna af en allmän demoralisation skulle äfven på detta område verka till att förderfva detta Norrbotten, som, nu så armt, skulle kunna vara så lyckligt, och som uti sig bär de grobaraste frön till lycka och framåtskridande, hvilka lätt skulle utväxa till de härdigaste fruktbarande plantor, om blott en kraftig hand ryckte bort det ogräs, som nu söker qväfva dem redan i groningsögonblicket.

Potatisodlingen, som nu utträngt kålrötterna, bedrifves icke på långt när så som den borde för att blifva rätt säker. Denna odling, rätt bedrifven, skulle nämligen kunna blifva för nordbon ganska säker; men så länge man odlar på slump, hvarken fästade afseende vid klimatets egenheter eller bryende sig om att välja varieteter med kort vegetationstid, kan den aldrig blifva säker eller gifva städse gynnande resultat, utan måste åtminstone stundom felslå. Norrbottningen måste, om hans odlingar skola gifva den största möjliga vinning, göra hvad han nu föga bryr sig om annars än beträffande kornet, han måste nämligen för sin odling välja varie-

teter, som kräfva kort vegetationstid, detta såväl af potatis som af allt annat. Potatisen bör han dessutom alltid före sättningen låta utgro, men icke så som han nu gör det, hafvande den packad i högar, i lårar eller andra kärl tjockt ofvan hvarandra eller i mörkret der den skjuter långa hvita groddar, som vid sättningen förderfvas, utan tunnt utbredd i ljust och lagom varmt rum, der den skjuter korta mörka groddar, som lätt och säkert utväxa.

Då man annorstädes i Europa och äfven i vårt land bemödar sig att uppdraga nya och för de särskilda orterna passande sorter, då man redan i vårt land odlar en mängd olika potatisorter af olika godhet och bördighet, af olika egenskaper, passande hvar för sitt ändamål, samt framför allt af olika tidighet, så heter det här »potatis som potatis» och man lägger den i jorden utan afseende på dess tidighet, menande att jordmånen gör allt. Samme person som öfver allt hör sig om efter norrbottnisk utsädeskorn och på intet villkor vill använda skänksådant, lägger utan betänkande skänsk potatis, och detta utan att fråga efter om sorten är sen eller tidig. Visserligen utsätter han hellre den potatis som han sjelf pröfvat mera välsmaklig, än den som vid dylik pröfning funnits sämre; men om den för öfrigt kräfver 2, 3 eller 5 månaders vegetationstid för sin utbildning, om den stammar från Holland, Skåne eller Norrbotten, är honom temligen likgiltigt. Och dock borde intet vara viktigare att beakta. Vi ega ju i vårt

land potatissorter, som både genom sin tidighet och sin godhet och bördighet äro passande för Norrbotten; vi ega sådana af så stor tidighet att de, äfven under våra ogynnsammaste år och Norrbottens kortaste somrar, skulle kunna hinna full utveckling här — dessa sorter skulle ganska säkert passa för Norrbotten. Införde vi dem hit, toge frö af dem, sådde dessa, vårdade plantorna väl och med urskiljning valde till fortplantning de derifrån stammande bästa varieteter, då skulle vi säkert lyckas erhålla sorter ännu mera passande för landet och klimatet. Detta är något att beakta; dock tror jag att för länets mera ogynnsamma nordliga och höglända lokaler potatisen aldrig kan blifva af jmförlig vigt med en del andra rotfrukter, särdeles med afseende derpå att dess näringshalt är ringare än de andra odlade rötternas. Under 10 år som jag varit här bosatt, har jag sett huru en gammal man med den omsorgsfullaste skötsel odlat potatis i sin lilla täppa, ärligen endast potatis på samma ställe; och långt förr innan jag kom till orten, har han på samma ställe ärligen hållit på med samma odling, men aldrig kan någon berätta att hans potatis någonsin ännu frusit eller gifvit dålig skörd. Sorten som han sedan en del år tillbaka odlar är dock icke urval, utan är af slumpen förd honom i händer; den är icke inhemsk, icke ens svensk, utan köpt af en från Holland hitkommande holländsk skeppare. Att den likväl går så bra, som den gör, bevisar å ena sidan hvad omsorgsfull och ändamålsenlig behandling kan uträtta i norden, och å andra sidan att potatisodlingen, genom att medelst fröodling på platsen uppdraga för orten tidiga och passande varieteter, skulle kunna blifva för Norrbotten vida fördelaktigare och säkrare än den nu är. Säkert skulle genom fröodling kunna erhållas varieteter mera passande för orten, än hvad den holländska antagligen borde vara. — Men hvad som här är sagdt om potatis, gäller i större eller ringare grad om alla högt i norden odlade eller odlingsbara köksväxter; och särskildt är af största vigt för hortikulturen i Norrbotten, att genom ändamålsenligt utförda fröodlingsförsök söka att uppdraga egna frö och för orten passande varieteter af alla de matväxter, hvilkas frö här kunna bringas till mognad.

När man vill bedöma en orts förmåga att emottaga en högre odling, är icke minst viktigt att kasta en blick öfver den vilda naturen och se till hvad denna, lemnad i ursprunglig frihet, sjelfmant bjuder till förädling, nytta, nöje eller prydnad; låtom oss derföre i största hast ila omkring till några få ställen i vildmarken och se till om den har någon undervisning att bjuda oss. Jag kan tyvärr icke ledsaga så som jag

skulle vilja, ty min kännedom om obygderna och hvad der är sevärdt och lärorikt är så obegripligt inskränkt; dock tror jag mig kunna visa nog för att läsaren skall, då vi åtskiljas, hysa en bättre tanke om möjligheten af trädgårdsskötsel i Norrbotten, än vid vårt första sammanträffande.

Vid Hietaniemi, 5 mil norr om Haparanda, och i trakten deromkring växa vildt röda, svarta och hvita vinbär och hvita lingon; flerstädes på våra skär och på Öarne i våra elfvar växa vinbär vilda, äfvenså vid bäckstränderna mängstädes högt upp i obygderna; i trädgårdar i Piteå finnas röda och svarta vinbär, dit inflyttade från vildmarken. I hela kustlandet växa allestädes hallon vilda, och från vildmarken inplanterade omsorgsfullt skötta hallon hafva blifvit på vissa buskar i storlek fullt jmförliga med många af de i södern odlade bättre sorterna; i söta och kryddighet synas mig de inplanterade vildhallonen hafva företrädet, åtminstone att förtäras friska. Kommissionslandtmätaren Sandström berättar sig hafva i trakter vid Råneå elf funnit i ymnighet vildtväxande svarta vinbär af storlek »som små körsbär», samt på tvänne ställen i samma trakter i mängd vildtväxande humla, hvarom han anfört att folket från de närmaste gårdarne brukar färdas till dessa trakter för att skörda såväl till eget behof som till afsalu. — Om jag icke minnes orätt lærer han äfven hafva till Experimentalfältets trädgård skickat af ofvan omtalade svarta vinbärsbuskar. Löjtnant Rheborg berättar: »Vid stränderna af Mustikamaoja *), 7 mil ofvan Öfver-Kalix kyrka, växte svarta och röda vinbär i stor rikedom; synnerligen voro de svarta utmärkta genom sin bördighet, sina talrika och stora bärklasar med stora bär på, samt grenar, som nedtyngda och öfverböljda af frukt växte ut öfver stränderna hängande ned i vattnet.» Af prydnadsbuskar, som man anser värda odling i sydligare delar af landet, växa vilda: på »Kala hatten» *Viburnum opulus*, upp efter stränderna af Piteå elf *Daphne mezereum*, samt allmänt på våra utöar *Hippophaë rhamnoides*. Angående köks- och matväxter är allmänt bekant att den nyttiga *Cochlearia* växer högt i norden. Ymnigt vildtväxande förekomma förträffliga syror såsom: »Lappsk syra», hvarom Daniel Müller säger (*Köksträdgårdsskötsel* pagina 253): »I Svenska Trädgårdsföreningens trädgård, der jag införde dess odling, har jag på somliga stånd erhållit blad med en bladskiiva, som var 8 tum lång och 3 tum bred. Bladen ligga tätare intill hvarandra och äro mera ljusgröna. (Forts.)

*) En bäck, som belägen under 67:de breddgraden, vid Narens by faller in i Kalix elf.

Frågor framställda till allmänt besvarande.

16. Huruledes erhåller man på billigaste och enklaste sätt, hårda och fasta sandgångar i parker och trädgårdar?
A. L.

Minneslista för trädgårdsodlare i augusti 1868.

Köksväxtodlingen. För att ha tillgång deraf under hösten sås nu spenat. Likaledes kan man nu så rädisor, för att åter ha tillgång på sådana under hösten, när de, då nu en svalare och vanligen fuktigare väderlek inträder, pläga bli väl utbildade och smakliga, hvilket, som bekant, icke är fallet under sjelfva sommarmånaderna. Åtskilliga fleråriga köksväxter, såsom rabarber, syra, patientia och dragon, omplanteras nu med fördel. Sparris kan äfven nu planteras, men det sker dock med större fördel om våren. Rödlök och andra löksorter upptagas så snart stänglarne kullfallit och gulnat. Frö af ärter och annat som mognat insamlas. Ogräset bortrensas allestädes der sådant visar sig och särskildt anses uppmärksamheten böra fästas derpå, att man icke bör låta ogräs stå och fröa sig på jord- eller komposthögar eller i deras närhet, ty derifrån sprides ogräset sedan öfver trädgården. Så snart jord blifvit ledig efter lök, ärter e. d. som upptagits, bör jorden genast omgrävas eller åtminstone allt ogräs bortskyfflas. Har man gödsel liggande i hög, är det af fördel att nu utföra och nedgräva den på ledigblifna land, som äro ämnade att gödslas.

Frukträdgården. Det vore önskligt om man

lade sig allmänt vinn om att lära känna de fruktsorter man odlar, äfven till namnet. Vi förutsätta nämligen att den som har frukt bärande träd icke kan undgå lära känna sina frukters egenskaper, men så länge man icke känner deras verkliga namn och saknar någon egentlig kännedom om andra fruktsorter än dem man sjelf har, vet man således icke, huruvida man eger af de bästa slagen, eller om det gifves ännu bättre sorter som man borde tillegna sig. Vi tillråda derföre trädgårdsegare att hvar i sin stad söka verka derhän, att omfattande fruktutställningar inom hvarje län måtte komma till stånd och vid hvilka lämpliga åtgärder vidtoges till utrönande af hvad vi ega som företrädesvis förtjenar att allmänt odlas i fruktväg. Med tillhjälp af dr Eneroths Pomona kan man äfven komma tämligen lätt tillräta med åtminstone en del fruktsorter. Man borde nämligen icke längre fortsätta att odla och isynnerhet icke att plantera andra fruktsorter, än sådana som i ett eller annat afseende äro högeligen förtjenta af odling.

På smultronplantorna bortskäras fortfarande alla utväxande refvor, liksom de öfverflödiga hallonskott som möjligen ännu framkomma fortfarande huggas bort.

Minneslista för blomsterodlare i augusti 1868.

I medio af månaden böra pelargonierna nedskäras på 2 å 3 ögon, omplanteras i mindre krukor med godt aflopp och starkt sandblandad jord, samt hållas under glas i en drifbänk eller ett växthus, hvarest de få åtnjuta hela dagens sol. De vattnas obetydligt till dess de börja växa. Af de afskurna grenarne göras sticklingar, hvilka planteras och behandlas så, som i förra månadens minneslista omnämndes. Af de i förra månaden satta sticklingarne hafva nu en stor del rötter, hvarföre de, ju tidigare desto bättre, måste omplanteras hvar för sig i små krukor, ställas i bänk samt luftas och vattnas ordentligt, så att de utan att skadas må kunna uthärda den långa vintern. Har man i förra månaden ej erhållit ett tillräckligt antal sticklingar af verbener, penstemon, scarletpelargonier etc., så fortfar man med att sätta sådana. Bäst är om man har så många unga plantor, att man till hösten ej behöfver besvara sig med att inplantera de gamla, som taga större utrymme i anspråk och äro svårare att lyckligt öfvervintra. Äfven om orangeriväxter, såsom: *Erica*, *Epacris*, *Myrtus*, *Acacia paradoxa* m. fl. och af sådana bladväxter, som blifvit för stora att öfvervintra, sättas sticklingar. *Camellierna* vattnas sparsamt och skyddas mot middagssolen. *Erica*, *Epacris*, *Azalea*, *Rhododendron* m. fl., hvilka man under sommaren haft beskuggade, vänjas nu vid solen, så att deras skott må kunna stadga sig och blomknoppar bildas. I början af månaden sås Reseda i krukor för höstfloreringen, äfvenså utsås frö af calceolarier och cinerarier, bestämde att blom-

ma fram på våren. Stjufmorsblomman (*Viola tricolor maxima*) utsås på fritt land i fin, god jord. The-, bourbon- och månadsrosor, som skola blomma på hösten, beskäras och ställas i en ljum drifbänkskast, hvarest de luftas och vattnas ordentligt samt hållas rena från bladlöss. *Amaryllis*, *Hippeastrum*, *Veltheimia*, *Babiana*, *Watsonia* m. fl. krukväxter, hvilka efter blomningen varit i hvilat, börja nu snart växa på nytt och måste omplanteras i närande god jord, ställas varmt och vattnas sparsamt till en början. Rotknölar af *Cyclamen* omplanteras då de börja skjuta nya blad. De i fria luften stående orangeriväxterna efterses ordentligt med vattning och skulle några deribland finnas, som har för liten plats i krukans för sina rötter, så bör den omplanteras i större kärl; de öfriga uppluckras då och då, hvarvid man tillika efterses att ej bottenhålen äro tilltäppta, i hvilket fall de upprensas. I varmhuset fortfar man, så länge man är säker om väderleken, att lufta om nätterna, hålla temperaturen varm och fuktig samt förfölja ohyrans så snart sådan visar sig.

I blomsterträdgården fortfar man att uppbinda, beskära och nedkroka alla växter som deraf äro i behof. Har man i förra månaden försummat att genom afläggning föröka de bättre negligesorterna, bör man nu ej dermed dröja längre. *Aurikler*, *primuler*, *pioner*, *svärdsliljor* och flera andra fleråriga prydnadsväxter omplanteras och förökas genom delning. Alla sorters liljor (med undantag af sådana som blomma sent, t. ex. *L. tigrinum*) kunna nu omplanteras och

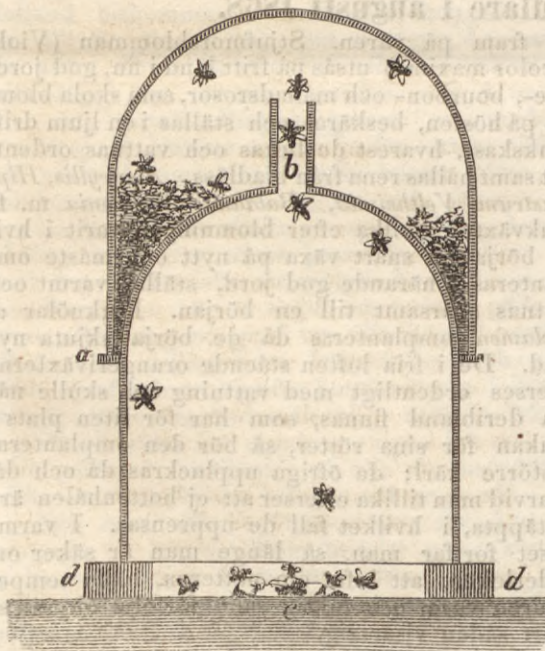
genom sidolökar förökas, äfvenså kejsarkronan (*Fritillaria*), tidlösa (*Colchicum*), perlhyacinth (*Muscari*), drufhyacinth (*Scilla*) saffransblomma (*Crocus*) m. fl. Starka lökar af den vanliga s. k. hvita liljan (*L. candidum*), såväl som af *L. bulbiferum*, *croceum*, *longiflorum* m. fl. kunna inplanteras i någorlunda stora krukor för att tidigt på våren drifvas till blomning. Liljeväxterna böra ej omplanteras oftare än hvar tredje, fjerde eller femte år; fordra en djupt gräfd, kraftig och lös, sandblandad jordmån. De blomstergrupper på hvilka man haft *Delphinium*, *Nemophila*, *Iberis*, *Silene*, *sommarlöfkojor* och andra ettåriga prydnadsväxter, hvilka nu blommat ut, måste för andra gången planteras med hittills i krukor odlade och för detta ändamål afsedda växter, såsom balsaminer, fuchsier och astrar m. fl. De sist-

nämnda upptagas med klump från de sängar, der de på försommaren utskolades, samt vattnas genast efter planteringen. Blomsterbuskar, såsom: *Spirea*, *syrener*, *schersminer*, *snöbollar* etc. kunna i denna månad förökas genom afläggning. Denna förökningsmethod är mycket enkel och kan lätt verkställas äfven af de blomsterodlare hvilka ej hafva trädgårdsmästare. Den består endast deruti, att man uppluckrar jorden rundt kring busken, nedböjer årsskotten och fäster dem med små träkrokar vid marken, hvarefter jord påfylles. Nästa år har hvarje gren rötter och kan utplanteras som en sjelfständig liten buske. I början af månaden fortfar man att okulera, såväl törnrosor som andra prydnadssträd, hvaraf man brukar hafva förökning.

G. L.—n.

Diverse notiser och meddelanden.

En inrättning för fångande af flugor, getingar o. d. Vid verdensutställningen i Paris förl. år fanns af en glashandlare i Paris vid namn L. F. Evoard, utställd en inrättning för fångande af åtskilliga i trädgårdar etc. skadliga flygande insekter, hvilken syntes vara särdeles praktisk. Den utgjordes af tvenne glasklockor ställda ofvanpå hvarandra och af den form närstående teckning i genomskärning utvisar. Den

dra klockan var försedd med en utstående kant, *a*, på hvilken den öfra hvilade. Hela inrättningen ställes på ett bord, en stol e. d. och under den nedra klockans kanter läggas träbitar, *d*, som äro så höga att de insekter som skola fångas bekvämt kunna ingå. Midt under klockan vid *C* lägges bete, hvartill väljes sådant som är begärligt för de insekter som skola fångas, såsom honing eller andra sötsaker för getingar, kött för spyflugor o. s. v. Då nu insekterna ätit och skola

aflägsna sig, göra de detta flygande höjande sig i luften och då de nu stöta på den nedra glasklockans väggar begifva de sig allt högre och högre uppåt tills de slutligen genom det upptill befintliga röret *b* inkomma i den öfra klockan, hvarur de icke vidare hitta tillbaka, utan surra rundtomkring sidorna. Då man sålunda fångat ett större antal, förgöras de enklast sålunda att hela inrättningen vändes upp och ned och den öfra klockan fylles med vatten, hvarvid den nedra tjenar såsom tratt.

E. L.

Annonser.

Karta och Oaxens Kalkbruk,

belägna vid stora segelleden söder om Södertelje, försälja fortfarande *Kalksten*, *släckt* och *osläckt kalk*.

Med byggnadskonstens, industriens och jordbrukets framsteg och vetenskapliga utveckling följer ovilkorligen både ett ökad behof af bränd kalk och äfven stegrade fordringar på varans beskaffenhet.

Noggranna analyser af kalkstenen och praktikens erfarenhet vid användandet af den brända kalken hafva ådagalagt att Kartas och Oaxens produkter äro af utmärktaste qualité.

De Hrr Byggmästare, Industriidkare, Possessionärer och Trädgårdsodlare, som önska af dessa kalkbruks tillverkning, torde benäget vända sig till underteknad, som träffas på kontoret *N° 13 Nybrogatan*.

Fr. Carlson.

Underteknads *Fröhandel* är numera i huset *N° 1 Stora Nygatan*, 1 trappa upp, midt emot Elektriska Telegrafstationen.

Kataloger erhållas gratis. E. Wilh. Tjäder.

Innehåll.

Köksväxters förvaring i friskt tillstånd. — Om två- och fleråriga prydnadsväxter för fritt land (forts.). — Ampelväxter. — Trädgårdsodling i den höga Norden. — Frågor framställda till allmänt besvarande. — Minneslista för trädgårdsodlare i augusti 1868. — Minneslista för blomsterodlare i augusti 1868. — Diverse notiser och meddelanden. — Annonser.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1868.